

מסורת הש"ם

(א) נשבת מן ימות כ"ב קנה: חולין ד'. (זא. קל"א:) (ב) לקמן מ"ג. (ג) לקמן מ: (נפטר ליתא ד', ד) ונעלי יא: ע"ש, (ה) ג"ל מינא וכן לקמן, (ו) כ"ל, (ז) ונגינה יד. ע"ש, (ח) ונגיטין סב. וכן במתנות נג. בר ארין פירש"י כן תורה אכן ביזמא עת. ובסוטה מנ: וע"ז לא: ובתגינה יד: אימא בר אריא לא בר אריא ולא פירש"י כלום, (ט) כשרא: מלמדי ישן, (י) ל"א אב, (י) ונע"ש תוס' יומא לא: ד"ה למר ארין,

❖❖❖

תורה אור השלם

- לְהַגִּיד בַּבֶּקֶר חֲסִדֶּךָ וְאֶמְנָתְךָ בַּלֵּילוֹת: תהלים צב ג
- יְיָ פָקַח עֵינַי וְיִדְּק פָּנַי: יי ארוב צדיקים: תהלים קכו ח
- בְּרִיתִי הָיְתָה אֶתָּה הַיְיָיִם וְהַשְׁלֹם וְאַתָּה לֹא מֵרָא וְהִצַּנִּי וּמִתָּן שְׂמִי בַּחַת דְּוֹרָא: מלאכי ב ב

❖❖❖

הגהות הב"ח

(א) נגמ' דחמרא הוא ופתח: (ב) רש"י י"ה היינו נענין היינו הך דהא נכנס:

❖❖❖

גליון הש"ם

תוס' ד"ה לא ב' לחומרא ב' ולא שרף הכא לתר פסק ברכות לקולא ונכנסא סימן ר"ט ס"ק ג' הקשר כן דכנר מבז כח הש"ס פסחמס קב ע"א כפי רש"ס ד"ה להודיע כח. ד"ש כן אלא ברכות המלות והברכות אינן מעכבות. אלא בברכות הדנוין אכור אלוכל בלא ברכה ע"ש. ולא היו כאלן משכ ברכה לנטול. דחס לא יבין יהא אכור לו נשמות. אח"י לחימי באלן העזר (סימן רי"ח) שכ"כ מכתבא דנפשיה ולא הכח דברי רש"י. ועי' מ"ס לקמן (מ"ט ע"ג) כחוס' ד"ה י"מ: בא"ד שאמר בפח"י חתח בפח"י. ממנע מזה דחס בירך על הין כשה"ל דלא יא. ויכ"כ המג"א סימן ר"ח ס"ק כ"ב בעל תפוסת ר"י הלוי ותמהה נ"ס דלא יין שם פרי עליו. דהא מברכין כשה"ל וא"כ שפי' מברך כשה"ל. אלא דה"ל נגבר יומר שהוא מנפץ. וא"כ לא גרע מבירך שחל קדימל דיוא. אח"י מלחמי כשה"ל תפוסת גינת וורדים חל"ת כר"ס דעלה לעקר דלא:

❖❖❖

רב ניסים גאון

כבר בטלום מפני תרעומת המינין. בחולמרא ארין ישראל של זה הפרק פירשהו ברין היה שיהו קורין עשרת הדברות בכל יום מפני מה אין קורין אותן מפני טענת המינין שלא יהו אומרים אלו לבדם ניתנו למשה בסניי: מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר לקצר אינו רשאי להאריך לחתום אינו רשאי שלא לחתום פירשוהו בתוספת' (פוק א) אלו ברכות שמקצמן המביך על הפירות ועל המצות כר' ואילו ברכות שמאריכין בהן לבדם ניתנו למשה בסניי: של ראש השנה ושל יום הכפורים כר' ובגמ' דבני מערבא (פוק א) גרסי ר' יודן מטבע קצר פותח בברוך ואינו חותם בברוך מטבע ארוך פותח בברוך וחותם בברוך: לנאמן דאמר כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה. עיקר חלוקה של רב ור' יוחנן בפרק כיצד מברכין (דף ט) ובגמ' דבני מערבא בפרק הורואה מקום (והכה א) גרסי ר' יעריה בר' יהודה בשם רב כל ברכה שאין עמה מלכות אינה ברכה אמר ר' נתנחומא ואנא אמינא טעמא (תהלים קסח) ארומבך אלוהי המלך:

הכא דליכא ברכה בחתימה איכא למימר אפתיחה סמכנין. ולא איפשט בעיין מהא מתני'. ומקשה אחאי שניא (דאוקי') [נדאקראן] בא"י יוצר המאורות ואמר הניחא לרב דאמר [כל ברכה שאין בה הזכרת ה'] אינה ברכה שפיר אלא לר"י דאמרן כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה. הא לית בה מלכות. ושנינן הא זה ששינוי בחיצונה שחרית פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור יצא, כיון דאמר רבא בר עולא כדי להזכיר מדת לילה ביום ומדת יום בלילה ולא משמע ממש, הוא הדין נמי כיון דפתח בתחילת ברכה במלכות והזכרת השם, הדיא מלכות דפתיחה אחתימה נמי מיהשבא. ח"ש מסיפא כללו של דבר הכל הולך אחר חיתום ברכות, מאי לאו לאתריי כה"ג דלא יצא, ה"ד כגון דפתח בשהכל וחתם בבורא פרי הגפן, ורדחין לא (הור) [נהאן] כללא לאתריי נהמא ותמרי. [מקשינן] אי אכיל נהמא וסבר תמרי ניתנו ובירך על העץ וחתם הון מי נפיק. ואסיקא אלא כגון דאכל תמור וסבר נהמא הוא ופתח ברוך אתה אמי"ה הון את העולם כלו וחתם על הארץ ועל פרי העץ, דכי יאוי גנא ודאי יצא, דאפילו ברוך אתמרי נמי הון יצא, דתמרי נמי מיון זיין, ולא איפשט בעיין ומסתברא לא יצא, מיהו בהדיא לא אתמר ריש מי שאומר לקולא.

מאימתי פרק ראשון ברכות

אלא אי אמרת

הך ברכה דקאמרי אהבה רבה היכי ש"מ דאין מעכבות זו את זו דלמא האי דלא אמרי יוצר אור משום דלא מטא זמניה הוא וכי מטא זמניה אמרי לה ואע"ג דקרו אינהו ק"ש לא מטא זמניה כדאמרין בעלמא (יומא לו:) הקורא את שמע עם אנשי משמר לא ילא שאנשי משמר מקדימין: **והי מכללא**

מאי. וכי אמר ליה מכללא מאי גריעותא איכא דאמר ללא צפירוש אתמר הא שפיר מלי למשמע מכללא דיוצר אור קא אמרי. ומשנינן ליכא למשמע מהכא דילמא לעולם אימא לך אהבה רבה וכו': **סדר זרקות**. אס הקדים המאורות: **נקשו**. לקצוע עשרת הדברות צקריאת שמע: **מפני תרעומת המינין**. שלא יאמרו לעמי שאין קורין אלא מה שאמר הקדוש ב"ה ושמעו מפיו צסיני: **המינין**. עכו"ס (ט): **פתח דשכרא וסיים דחמרא**. תחלת הברכה אמר ע"מ שהכל וכיון שהגיע למלך העולם מזכר שהוא יין ואמר פרי הגפן פשיטא לן דיא דהא אפילו סיים כל הברכה כדעת פתיחתה ואמר שהכל יא לא על דין דמתן וכו': **אלא**. קא מצעיל קא פתח אדעתא דחמרא כדי לסיים צפה"ג וכשהגיע למלך העולם מזכר שהוא שכר וסיים שהכל מהו: **צמר עיקר זרכה אזלינן**. ועיקר זרכה אדעתא דיין נאמרה והוי כמו שסיים ציין ואין זרכת היין מוליאה ידי זרכת שכר שאין השכר מן הגפן: **פתח ציואר אור**. כלומר דאדעתא דלימא יוצר אור: **וסיים במעריב ערבים**. כשאלמר מלך העולם מזכר וסיים אשר דצדכו מעריב ערבים: **שאני הסם וכו'**. כלומר דלמא פתיחה אינה כלום והא דקמני יא לפי שחזר וחותם זה בצדון יוצר המאורות וע"י חתימתה קאמר דיא לא אלא שהכל שאין חותם זה בצדון ופתיחתה אדעתא דצורא פרי הגפן הוא אימא דלא יא: **מאי איכא למימר**. היכי נפיק משום חתימתה הא אין מלכות בחתימתה: **ה"ג אלא כיון דאמר כו'**. אלא לא תימא משום חתימתה יא אלא שפי' מברך כשה"ל. היא ולא תפסוט מיניה לחמרא ושכרא דלגני זרכות ערבית ושחרית הוא דלמאי למימר דכי פתח צו וסיים צו יא דהא כי פתח צשחרית אדעתא דמעריב ערבים הוא דעמיה לאדכורי זה מדת היום צלילה כגון גולל אור וכי פתח ערבית אדעתא דיוצר אור הוא דעמיה לאדכורי זה מדת חשך הלכך אדעתא דתרויהו הויא: **לאו לאסויי אלא דאמר**. כגון שכלא ותמרא: **היינו נעין**. (ב) דהא זרכת התמרים על העץ ועל פרי העץ אינה עולה לזרכת הלחם ואי צהא פשטת דהכל הולך אחר חתום זרכות הוא **הדין לחמרא ושכרא: כל מי שלא אמר זרכת אחם ויציב**. כמו שתקנוה וכן אמת ואמונה דערבית לא יא: **שאנ' נלגיד צנקר חסדן**. וזכרת אמת ויציב כולה על חסד שעשה עם אבותינו

היא שהויאס מנזכרים וצקע להם הצטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד ערליס ולשום נפשנו צחיים ולהדריכינו על צמות אויבינו כל אלה הנסים התדירים תמיד: **כשהוא כורע**. צאצות וצהודאה כורע בצדון וחוקף את עלמו כשהוא מזכיר את השם על שם ה' זוקף כפופים (תהלים קמו): **נחם**. לשון הכנעה: **כחמרא** נקט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך. ה"ג מאן דנקיט כסא דשכרא וסבר חמרא הוא פתח כחמרא ואמר כ"י יוחנן בפרק כיצד מברכין (דף ט) וסיים בירשירא יצא, אלא אי פתח ואמר ברוך אתה אמי"ה שהכל נהיה בדברו בורא פרי הגפן מאי, בחר ברכה אזלינן יצא או דילמא בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ואתינן למפשטיה מהא דתניא שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא וכו', ש"מ בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ורדחין שאני תתם דהא קא מברך אחתימה ברוך אתה ה' יוצר המאורות ועלה סמכנין, אבל יתורא אפר שמואל אף לא יצא ידי חובתו. א"ר יהודה אפר שמואל אף בבבולין בקשו לקרות כן ומפני מה בטלום מפני תרעומת המינין. פירוש שלא יאמרו אין עיקר תורה אלא עשרת הדברות. וירושלמי מפני טנת המינים שלא יאמרו אילו לבדם ניתנו בסניי. פשיטא הויא דקא

מאישום דלא מטא זמן יוצר אור. דנהי דשחיתת התמיד משיעלה עמוד השחר פי' רש"י מיהו לא הוה שעה לומר יוצר אור כדאמרי' הקורא כו' ויכול לסבור הצריי'תא כותיקין ס':

ברכה אחת למשמור היוצא וכו'. תימא קצת מאי היא הוילי ולית צה לא שס ולא מלכות: **פתח**. ולאמר צא"י אלהינו מלך העולם והיה סבור שהיה יין והדין שהיה שכר ואחר שהדין שהיה שכר סיים שהכל: **לא צאתויי נהמא**. ופירש רצ אלפס השתא דלא אפשיטא צעין אזלינן לקולא ואפילו פתח צחמרא וסיים צשכרא יא. ור"י ה' אומר ׀ לחומרא דלריך לצרך פעם אחרת. ומיהו היה אומר ר"ח אס היה יודע צצירור טענה דצדורו שאמר צורא ׀ פרי העץ תחת (צורא) פרי הגפן דצמוך כדי דצור יכול לחזור צו. וכן צ"ט צחתימה של יום טוב אס טעה צין מקדש ישראל והומנים ואמר מקדש השצת וחזר צמוך כדי דצור יא אחריו שהוא יודע שהוא י"ט. והקשה הר"ר יעקב מקינון מאי קא מצעיל ליה והא ודאי מלות אינן צריכות כוונה. והיה אומר הר"ר דהיינו צשומע תפלה אחורי צית הכנסת ולא נמכוין לצלח. אכל היכא דנמכוין לצרך על הדין ונמלא שכר לא מהני: **להגיד בבקר חסדן**. חסד שהקדוש ב"ה עשה לנו צמצרים. ואמונתך פי' מדבר על העמיד שאנו מצפים שישמור הצטחתו ואמונתו ויגאלנו מיד המלכים וצסוף זרכה חוזר לגאלוה דפרעה כדי לסמוך לגאל ישראל. א"י ע"ד המדר' (זרע איכס ג) חדשים לצבקים זרצה אמונתך שאלס מאמינן ומפקיד רוחו צידו ומחזירה צלל יגיעה: **אמת ויצייב וכו'**. לא קאי על השכינה אלא קאי אהצדק היה וכו'. וכן אימא צהר"ס. ואימא צירושלמי האי מרגימתא דלית ציה טימא פירוש שאין לה שומא כל מה שמשצח מתגני לה כדאלמר לקמן (ד' ג) צמד דפתח ואמר האל הגדול הגצור והגורא והיה מלריך הרצה וא"ל ר' חנינא סיימת לצצמי דמך כי כל פה לא יוכל לספר צצמו: **כרע**

חתם דקאמר ברוך יוצר המאורות הניחא לרב ׀ דאמר כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה שפיר אלא לר' יוחנן דאמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה מאי איכא למימר אלא כיון דאמר רבה בר עולא ׀ כדי להזכיר מדת יום בלילה ומדת לילה ביום כי קאמר ברכה ומלכות מעיקרא אתרויהו קאמר ת"ש מסיפא כללו של דבר הכל הולך אחר החתום כללו של דבר לאתויי מאי לאו לאתויי הא דאמרן לא לאתויי נהמא ותמרי ה"ד אילימא דאכל נהמא וקסבר דתמרי אכל ופתח אדעתא דתמרי וסיים בדנהמא היינו בעיין לא צריכא כגון דאכל תמרי וקסבר נהמא אכל ופתח בדנהמא וסיים בדתמרי [יצא] דאפילו סיים בדנהמא נמי יצא מאי טעמא דתמרי נמי מיון זייני: אמר רבה בר ׀ חנינא סבא משמיה דרב הכל שלא אמר אמת ויצייב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו שנאמר ׀ להגיד בבקר חסדן ואמונתך בלילות: ואמר רבה בר חנינא ׀ [סבא] משמיה דרב 'המתפלל כשהוא כורע כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם אמר שמואל מאי טעמא דרב דכתיב דה' זוקף כפופים מיתייב ׀ מפני שמי נחת הוא מי כתיב בשמי מפני שמי כתיב אמר ליה ׀ שמואל לחייא בר רב ׀ בר אוריאן תא ואימא לך מלחא מעלייתא דאמר אבוך הכי אמר אבוך כשהוא כורע בברוך כשהוא זוקף זוקף בשם.

רב היס והעצרים. וזכרת אמת ואמונה מדבר צה אף על העמידות שאנו מצפים שיקיים לנו הצטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד ערליס ולשום נפשנו צחיים ולהדריכינו על צמות אויבינו כל אלה הנסים התדירים תמיד: **כשהוא כורע**. צאצות וצהודאה כורע בצדון וחוקף את עלמו כשהוא מזכיר את השם על שם ה' זוקף כפופים (תהלים קמו): **נחם**. לשון הכנעה: **כחמרא**

נקיט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך. ה"ג מאן דנקיט כסא דשכרא וסבר חמרא הוא פתח כחמרא ואמר כ"י יוחנן בפרק כיצד מברכין (דף ט) וסיים בירשירא יצא, אלא אי פתח ואמר ברוך אתה אמי"ה שהכל נהיה בדברו בורא פרי הגפן מאי, בחר ברכה אזלינן יצא או דילמא בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ואתינן למפשטיה מהא דתניא שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא וכו', ש"מ בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ורדחין שאני תתם דהא קא מברך אחתימה ברוך אתה ה' יוצר המאורות ועלה סמכנין, אבל יתורא אפר שמואל אף לא יצא ידי חובתו. א"ר יהודה אפר שמואל אף בבבולין בקשו לקרות כן ומפני מה בטלום מפני תרעומת המינין. פירוש שלא יאמרו אין עיקר תורה אלא עשרת הדברות. וירושלמי מפני טנת המינים שלא יאמרו אילו לבדם ניתנו בסניי. פשיטא הויא דקא

נקיט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך. ה"ג מאן דנקיט כסא דשכרא וסבר חמרא הוא פתח כחמרא ואמר כ"י יוחנן בפרק כיצד מברכין (דף ט) וסיים בירשירא יצא, אלא אי פתח ואמר ברוך אתה אמי"ה שהכל נהיה בדברו בורא פרי הגפן מאי, בחר ברכה אזלינן יצא או דילמא בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ואתינן למפשטיה מהא דתניא שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא וכו', ש"מ בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ורדחין שאני תתם דהא קא מברך אחתימה ברוך אתה ה' יוצר המאורות ועלה סמכנין, אבל יתורא אפר שמואל אף לא יצא ידי חובתו. א"ר יהודה אפר שמואל אף בבבולין בקשו לקרות כן ומפני מה בטלום מפני תרעומת המינין. פירוש שלא יאמרו אין עיקר תורה אלא עשרת הדברות. וירושלמי מפני טנת המינים שלא יאמרו אילו לבדם ניתנו בסניי. פשיטא הויא דקא

נקיט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך. ה"ג מאן דנקיט כסא דשכרא וסבר חמרא הוא פתח כחמרא ואמר כ"י יוחנן בפרק כיצד מברכין (דף ט) וסיים בירשירא יצא, אלא אי פתח ואמר ברוך אתה אמי"ה שהכל נהיה בדברו בורא פרי הגפן מאי, בחר ברכה אזלינן יצא או דילמא בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ואתינן למפשטיה מהא דתניא שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא וכו', ש"מ בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ורדחין שאני תתם דהא קא מברך אחתימה ברוך אתה ה' יוצר המאורות ועלה סמכנין, אבל יתורא אפר שמואל אף לא יצא ידי חובתו. א"ר יהודה אפר שמואל אף בבבולין בקשו לקרות כן ומפני מה בטלום מפני תרעומת המינין. פירוש שלא יאמרו אין עיקר תורה אלא עשרת הדברות. וירושלמי מפני טנת המינים שלא יאמרו אילו לבדם ניתנו בסניי. פשיטא הויא דקא

נקיט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך. ה"ג מאן דנקיט כסא דשכרא וסבר חמרא הוא פתח כחמרא ואמר כ"י יוחנן בפרק כיצד מברכין (דף ט) וסיים בירשירא יצא, אלא אי פתח ואמר ברוך אתה אמי"ה שהכל נהיה בדברו בורא פרי הגפן מאי, בחר ברכה אזלינן יצא או דילמא בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ואתינן למפשטיה מהא דתניא שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא וכו', ש"מ בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ורדחין שאני תתם דהא קא מברך אחתימה ברוך אתה ה' יוצר המאורות ועלה סמכנין, אבל יתורא אפר שמואל אף לא יצא ידי חובתו. א"ר יהודה אפר שמואל אף בבבולין בקשו לקרות כן ומפני מה בטלום מפני תרעומת המינין. פירוש שלא יאמרו אין עיקר תורה אלא עשרת הדברות. וירושלמי מפני טנת המינים שלא יאמרו אילו לבדם ניתנו בסניי. פשיטא הויא דקא

נקיט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך. ה"ג מאן דנקיט כסא דשכרא וסבר חמרא הוא פתח כחמרא ואמר כ"י יוחנן בפרק כיצד מברכין (דף ט) וסיים בירשירא יצא, אלא אי פתח ואמר ברוך אתה אמי"ה שהכל נהיה בדברו בורא פרי הגפן מאי, בחר ברכה אזלינן יצא או דילמא בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ואתינן למפשטיה מהא דתניא שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא וכו', ש"מ בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ורדחין שאני תתם דהא קא מברך אחתימה ברוך אתה ה' יוצר המאורות ועלה סמכנין, אבל יתורא אפר שמואל אף לא יצא ידי חובתו. א"ר יהודה אפר שמואל אף בבבולין בקשו לקרות כן ומפני מה בטלום מפני תרעומת המינין. פירוש שלא יאמרו אין עיקר תורה אלא עשרת הדברות. וירושלמי מפני טנת המינים שלא יאמרו אילו לבדם ניתנו בסניי. פשיטא הויא דקא

נקיט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך. ה"ג מאן דנקיט כסא דשכרא וסבר חמרא הוא פתח כחמרא ואמר כ"י יוחנן בפרק כיצד מברכין (דף ט) וסיים בירשירא יצא, אלא אי פתח ואמר ברוך אתה אמי"ה שהכל נהיה בדברו בורא פרי הגפן מאי, בחר ברכה אזלינן יצא או דילמא בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ואתינן למפשטיה מהא דתניא שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא וכו', ש"מ בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ורדחין שאני תתם דהא קא מברך אחתימה ברוך אתה ה' יוצר המאורות ועלה סמכנין, אבל יתורא אפר שמואל אף לא יצא ידי חובתו. א"ר יהודה אפר שמואל אף בבבולין בקשו לקרות כן ומפני מה בטלום מפני תרעומת המינין. פירוש שלא יאמרו אין עיקר תורה אלא עשרת הדברות. וירושלמי מפני טנת המינים שלא יאמרו אילו לבדם ניתנו בסניי. פשיטא הויא דקא

נקיט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך. ה"ג מאן דנקיט כסא דשכרא וסבר חמרא הוא פתח כחמרא ואמר כ"י יוחנן בפרק כיצד מברכין (דף ט) וסיים בירשירא יצא, אלא אי פתח ואמר ברוך אתה אמי"ה שהכל נהיה בדברו בורא פרי הגפן מאי, בחר ברכה אזלינן יצא או דילמא בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ואתינן למפשטיה מהא דתניא שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא וכו', ש"מ בחר חתימה אזלינן ולא יצא. ורדחין שאני תתם דהא קא מברך אחתימה ברוך אתה ה' יוצר המאורות ועלה סמכנין, אבל יתורא אפר שמואל אף לא יצא ידי חובתו. א"ר יהודה אפר שמואל אף בבבולין בקשו לקרות כן ומפני מה בטלום מפני תרעומת המינין. פירוש שלא יאמרו אין עיקר תורה אלא עשרת הדברות. וירושלמי מפני טנת המינים שלא יאמרו אילו לבדם ניתנו בסניי. פשיטא הויא דקא

עין משפט ור מוצה

א ב מיי פ"א מהלכות ק"ש הלכה ט' טוש"ע א"ח סימן ט' סעיף ג:
בא ב מיי פ"ו מהלכות ממדין הלכה ד:
בג ב מיי פ"ח מהלכות ק"ש הלכה ח (סמג) ענין (ז) טור ושו"ע א"ח סי' רט סעיף א ב:
בד ד מיי פ"א מהלכות ק"ש הלכה ט' טוש"ע א"ח סימן טו סעיף י:
בה ו מיי פ"ה מהלכות תפלה הלכה י סמג ענין יט טור שו"ע א"ח סימן קיג סעיף ז:

❖❖❖

מוסף רש"י

בבבולין. כל מן לשורה קרי נגולין (יומא סט). נהמא. לחם (קמחו דר). ואמונתך בלילות. ואיזו אמונה יש כאלן, לפי שאין לך אלס שאין נפשו כאכזה עליו בלילה מרוב עמל וטווח טערת ציוס, וכשתעלה לרקיע הששמה בלילה אין הנשמה רואה לשוץ עזר כקרינו, אומר לה הקב"ה שו"י למקומך בתוך האלס (והוא אמונתך) אולי רואה לוותר אמונתי כנגדו שהוא האמין כי וספקד אותך צדי שגאלמר (מהלס א' לו) צדיק אפקיד רוחי, ועשה הקב"ה אמונה ומחוקק אלו ונבקר טוש"ט לו נס ומחשג את כמו וליטו חלש מכל מה שאמר לחמול, ועל זה אמר (זכרס א' גב) חדשים לקבקים (א"כס א' חסדור ושו"י סי' תכז, תחוד י"ט קא), בר אוריאן. כן תורה (גיטין כג).

❖❖❖

רבינו חננאל

אלא אי אמרת קורא אהבת עולם בירשא קורא אחריה שבע משום דאבתי לא מטי זמן יוצר אור, וכי מטא הנין חתמה ומטי זמן יוצר אור קרי ליה גמי יוצר אור, מאי אין מעכבות זו את זו, דהא קרי ליה לתרויהוה, אלא לאו יוצר אור, ואהבה רבה מניחה לגמרי, וחינוך דברכות אין מעכבות זו את זו, ואמר וכי מכללא היה מאי איכא למימר הא איתבירי' דיוצר אור הוא, ודחינא אי מכללא שמשנין איכא למימר ברכה אחת ששינוי במסכתא תמיד אהבת עולם היא, ומאי ברכות אין מעכבות זו את זו דקאמר רשב"ל סדר ברכות, פי' דאי קדים ברכת אהבת עולם לשל יוצר אור לא מעכבא אלא הדי ברוך בתר אהבת עולם ברכת יוצר אור. וכוין דהא דאמר רשב"ל לא אבירא לן דאיתמר ביראש משמיה, והא רב דהדין קרי יוצר אור יצא איתמר, (ד')בעדינן כשמואל דאמר בהדיא אהבה רבה, והאינא אי אקדים וברך אהבת עולם וקרי ק"ש והדין קרי יוצר אור יצא ידי חובה, דברכות לקרות כסדרן אין מעכבות זא"ז, אבל אם הניח אחת לגמרי לא יצא ידי חובתו. א"ר יהודה אפר שמואל אף בבבולין בקשו לקרות כן ומפני מה בטלום מפני תרעומת המינין. פירוש שלא יאמרו אין עיקר תורה אלא עשרת הדברות. וירושלמי מפני טנת המינים שלא יאמרו אילו לבדם ניתנו בסניי. פשיטא הויא דקא

עין משפט
נר מצוה

בו א מיי פ"ה מהלכות תפלה הלכה יב טור ש"ע אורח סימן קיג סעיף ו'.

בו ב מיי פ"ב שם הלכה יח סמוע עשין יט טור ושו"ע אורח סי קיח וסי' מקצב סעיף א'.

כח ג מיי פ"א מהלכות ק"ש הלכה ג'.

ⓘ

מוסף רש"י

ראילו אורים ותומים לא קאמרו. ואף על פי שאלף בהם, כמו שחזון למעלה (שמואל א כח טו), אתה רבנך עמי. שמואל קאמר לשאול כשנעלהו ע"י צעלה האלו (שד"בין גנ), הרי אני כבן שבעים שנה. לא פן שצטע שנה ה'ה, אלא שקפסא עליו זקנה נשטע שנתמסא שטא מנו ששנינו (נ"י קטון כח) אלהרז ליה מרברך דרי מויריטא, ואמרו יום עמד פן זומא דרש (סידור רש"י ט"ש, מחזור ויט"ו ה"ל פסח ט"ז צח), ולא זכיתי שתאמרו יציאת מצרים בלילות. פרשט לילית שקאריא שמע כסודו בנה יציאת מצרים, שלא היו טובין לומר בקריאת שמע על ערבים, לפי שזיתא טהבא אלא ביום, כדאמרין (לקמן ד'): כשנרעה אמרי ה"ב דבך אל בני ישראל ואמרת, אלהים אני ה' אלהיכם אמר, והייתי דקאמר י' אלעזר לא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, ולא אמר ואמננא, דודאי היו רגילין לקרות בקריאת שמע עם ישראל, ולפניהם וכל אלהיה. לא זכיתי, לא נחמתי כמתיים שחזמרתי יציאת בלילות, שאני אמר אותה בלילות והם חולקים עלי ולא יכולתי לנאמא דבכרז עלי לפי שהייתי יחיד וכו'. כדכח ואין דבריו אל יחיד במקום רבים. וזכתי, נחמתי, כמו (דעה נג'): ויחיה לרנני, (סנהדרין דס). וזכתי דמי למלכא, לאון גלוג חס' (סידור רש"י ומחזיו שם), כלומר לא יכולתי לנאמ שתאמר יציאת מצרים בלילות, משום דעיקר גאולה ציממא הוה (המורה ח"א ט"ז), עד שדרשה בן זומא, עד שגא פן זומא דרש פסוק זה כל ימי חייך (סידור רש"י ומחזיו שם) שהיה בקי בטעמי המקראות (שם) חס על מ"ש שם שם שמתח בן זומא בשליו הדדשנים, ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות. ימי חייך היום לו לכתוב, כל לילה לי לנצח יציאת מצרים בלילות (סידור רש"י ומחזיו שם), שעבוד מלכויות. גאולה חמוטא (דמורה טו זר).

הדרן עלך מאימתי ואילו אורים ותמים לא קאמר משום דקטליה לנוב עיר הכהנים ומניין דאחילו ליה מן שמיא שנא' (ויאמר שמואל אל שאול) ”[ו]מחר אתה ובניך עמי” (וא"ר יוחנן עמי במחיצתי ורבנן אמרי מהכא *והוקענום לה' בגבעת שאול בחיר ה' יצתה בת קול ואמרה בחיר ה' אמר ר' אבהו בן זוטרתו אמר רב יהודה בר זבירא בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע ומפני מה לא קבעוה משום טורח צבור מ"ט אילימא משום דכתיב בה *אל מוציאים ממצרים לימא פרשת רבית ופרשת משקלות דכתיב בהן יציאת מצרים אלא אמר ר' יוסי בר אבין משום דכתיב בה האי קרא ”והי' כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו ולימא האי פסוקא ותו לא גמירי כל פרשה דפסקה משה רבינו פסקין” (דלא פסקה משה רבינו לא פסקין פרשת ציצית מפני מה קבעוה א"ר יהודה בר חביבא מפני שיש בה *חמשה דברים מצות ציצית יציאת מצרים עול מצות ודעת מינים הרהור עבירה והרהור ע"ז בשלמא הני תלת מפרשן עול מצות דכתיב וגו' יציאת מצרים דכתיב וגו' אשר הוצאתי וגו' אלא דעת מינים הרהור עבירה והרהור ע"ז מגלן דתניא אחרי לבבכם זו מינות וכן הוא אומר ”ואמר נבל בלבן אין אלהים אחרי עיניכם זה הרהור עבירה שנאמר ”וַיֹּאמֶר שְׁמֹשׁוֹן אֶל אֲבִיו אוֹתָהּ קַח לִי כִי הִיא יִשְׂרָה בְּעֵינֵי אוֹתָם זוּנִים זֶה הִרְהוֹר ע"ז” וכן הוא אומר ”וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי הַבַּעֲלִים: מִתַּנְי” מְזֻכָּרִין יציאת מצרים בלילות א"ר אלעזר בן עזריה [הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה [בן זומא שנא' ”למען תזכור את יום שאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ימי הימים כל ימי חייך הלילות והכ"א ימי חייך העוה"ז [כל להביא לימות המשיח [הנה ימים באים וגו' אלא אמר להם בן זומא לחכמים וכי מוזכרין יציאת מצרים לימות המשיח והלא כבר נאמר ”והנה ימים באים וגו' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדרתים שם אמרו לו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכויות עיקר ויציאת מצרים טפל לו כיוצא בו אתה אומר ”לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך לא

ⓘ

רבינו חננאל

רַבֵּי שֵׁשֶׁת כִּי כִרַע בִּרְעַ כַּחזוּרָא (בחיורא) שכיבטי עירך, שיהא ראשו כפוף כאבמון ולא יכרע מאומציעיתו וראשו קוף. הכי גרסין: אמר רבה כל השנה כולה אדם מתפלל האל הקדוש ומלך אהב צדקה ומשפט ובשש"ת אומר המלך הקדוש והמלך המשפט. ואצ"ג דאמר ר' אלעזר דאפי' ביר"י ימים שבין ד"ה ליו"ב אינו אומר אלא האל הקדוש שנאמר ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה, הנה אפי' ביום המשפט אינו אומר אלא האל הקדוש, להכתא כרבה דאמר המלך הקדוש והמלך המשפט. פי' המלך היושב על המשפט, כמו וכל עם המלחמה, שפירשוהו וכל העם הייודי אל המלחמה.

סליק מ"ק פ"ש

יב:

כרע בחיורא. ולקמן (ד' כח): אמרינן עד שיראה איסר וכו' (ו) לא סגי בכריעה לבד וראשו זקוף אלא צעי נמי שיכוף הראש וכן איתא בירושלמי דפרקין ובלבד שלא ישוח יותר מדאי. אמר רבי ירמיה ובלבד שלא יעשה כהדין כרדונא והיינו תרגום ירושלמי של צב (ויקרא יא) והצב כשהוא שוחה ראשו זקוף. וצ"ה וי"ב שאנו שוחין כל שנה בתפלה לרין ליהר * שיגביה קודם שיוסיי הכרעה רק שיכרע בצרון ושיגביה מיד דלמרינן לקמן סוף אין עומדין (ד' לד.) אם צא לשחות תחלה כל צרכה וסוף כל צרכה מלמדנין אותו שלא ישחה: **והלכתא** בותיה דרבה. דלרין לתמוס המלך הקדוש והמלך המשפט ואם לא אמר * מחזירין אותו. וכן זכרנו ומי כמון וכמוז לחיים וצפסר חיים מחזירים אותו אם לא אמר. דכל המשנה ממשנע שטבעו חכמים אינו יולא ידי חובתו וכך פסק רבינו יהודה אם ספק לו אם אמר אם לא אמר מחזירים אותו כדאיתא בירושלמי דתענית פ"ק היה מתפלל ואינו יודע אם הזכיר טל ומטר ואם לאו כל שלשים יום בחזקת שלא למוד. פירוש שלא אמר אלא כמו שהוא למוד עד עתה שלא אמר כן. אחר כן בחזקת שהזכיר והוא הדין לכל הדברים שזרין להזכיר כן הדין. ואם כן בעשרת ימי תשובה דליכא שלשים יום לרין לחזור. (ט ור"ח כתב דאין מחזירין אותו מכל אותן דברים דלא פסק כספר בפירוש והבדיל דלא לדבריו: **ב**קשו לקבוע פרשת בלק בפרשת ק"ש ומפני מה לא קבעוה וכו'. איתא בירושלמי דאותן ג' פרשיות שקטנו בקימת שמע לפי שזכרן עשרת הדברות ועיין זו ותמונא הכל:

ⓘ

רב ששית *כי כרע כרע כחיורא כי קא זקוף זקוף כחיוויא: ואמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב יכל השנה כולה אדם מתפלל האל הקדוש מלך אהב צדקה ומשפט חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכפורים שמתפלל המלך הקדוש והמלך המשפט ורבי אלעזר אמר אפילו אמר האל הקדוש יצא שנאמר ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה אימתי ויגבה ה' צבאות במשפט אלו עשרה ימים שמר"ה ועד יוה"כ וקאמר האל הקדוש מאי הוה עלה אמר רב יוסף האל הקדוש ומלך אהב צדקה ומשפט רבה אמר המלך הקדוש והמלך המשפט והלכתא כרבה: ואמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש נקרא חוטא שנאמר ”גם אנכי חלילה לי מחטא לה” מחדול להתפלל בעדכם אמר רבא אם ת"ח הוא (ו) צריך שיחלה עצמו עליו מ"ט אילימא משום דכתיב ”ואין חולה מכם עלי” (ואין) ”[ו]גולה את אזני דילמא מלך שאני אלא מהכא ”ואני בחלותם לבושי וגו'” ואמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עונותיו שנאמר ”למען תזכרי ובשת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית נאם ה' אלהים דילמא צבור שאני אלא מהכא ”ויאמר שמואל אל שאול למה הרגותני להעלות אותי ויאמר שאול צר לי מאד ופלשתים נלחמים בי” (וה' סר מעלי ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלומות ואקראה לך להודיעני מה אעשה סר מעלי ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלומות ואקראה לך להודיעני מה אעשה

הדרן עלך מאימתי

ואילו אורים ותמים לא קאמר משום דקטליה לנוב עיר הכהנים ומניין דאחילו ליה מן שמיא שנא' (ויאמר שמואל אל שאול) ”[ו]מחר אתה ובניך עמי” (וא"ר יוחנן עמי במחיצתי ורבנן אמרי מהכא *והוקענום לה' בגבעת שאול בחיר ה' יצתה בת קול ואמרה בחיר ה' אמר ר' אבהו בן זוטרתו אמר רב יהודה בר זבירא בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע ומפני מה לא קבעוה משום טורח צבור מ"ט אילימא משום דכתיב בה *אל מוציאים ממצרים לימא פרשת רבית ופרשת משקלות דכתיב בהן יציאת מצרים אלא אמר ר' יוסי בר אבין משום דכתיב בה האי קרא ”והי' כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו ולימא האי פסוקא ותו לא גמירי כל פרשה דפסקה משה רבינו פסקין” (דלא פסקה משה רבינו לא פסקין פרשת ציצית מפני מה קבעוה א"ר יהודה בר חביבא מפני שיש בה *חמשה דברים מצות ציצית יציאת מצרים עול מצות ודעת מינים הרהור עבירה והרהור ע"ז בשלמא הני תלת מפרשן עול מצות דכתיב וגו' יציאת מצרים דכתיב וגו' אשר הוצאתי וגו' אלא דעת מינים הרהור עבירה והרהור ע"ז מגלן דתניא אחרי לבבכם זו מינות וכן הוא אומר ”ואמר נבל בלבן אין אלהים אחרי עיניכם זה הרהור עבירה שנאמר ”וַיֹּאמֶר שְׁמֹשׁוֹן אֶל אֲבִיו אוֹתָהּ קַח לִי כִי הִיא יִשְׂרָה בְּעֵינֵי אוֹתָם זוּנִים זֶה הִרְהוֹר ע"ז” וכן הוא אומר ”וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי הַבַּעֲלִים: מִתַּנְי” מְזֻכָּרִין יציאת מצרים בלילות א"ר אלעזר בן עזריה [הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה [בן זומא שנא' ”למען תזכור את יום שאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ימי הימים כל ימי חייך הלילות והכ"א ימי חייך העוה"ז [כל להביא לימות המשיח [הנה ימים באים וגו' אלא אמר להם בן זומא לחכמים וכי מוזכרין יציאת מצרים לימות המשיח והלא כבר נאמר ”והנה ימים באים וגו' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדרתים שם אמרו לו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכויות עיקר ויציאת מצרים טפל לו כיוצא בו אתה אומר ”לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך לא

מחנה ישראל יתן יי ביד פלשתים: שמואל א כח יט . 8. יתן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום לוי בגבעת שאול בחיר יי ויאמר המלך אני אתן: שמואל ב כא ו 9. אל מוציאם ממצרים כותעפת ראם לה: במדבר כג כב 10. לרע שכם בארי וכלביא מי יקימנו מברכין ברוך ואיריך ארור: במדבר כד ט 11. והיה לכם ליציאת וראיתם אותו חזקתם את כל מצות יי ונשייתם אותו ולא תחרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם ונים אחריהם: במדבר טו לט 12. דבר אל בני ישראל ואמרת אלכם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לזרזתם ותתנו על ציצת הכנף פתול תכלת: במדבר טו לח 13. אני יי אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים: אני יי אלהיכם: במדבר טו טא 14. למנצח לרוד אמר נבל בלבן אין אלהים וחסיתו התעבדו עליה אן עשה טוב: תהלים די א 15. ויאמר לו אביו ואמנו האין בבנות אחיך ובכל עמי אשה בי אתה חולך לקחת אשה מפלשתים הערלים ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני: שופטים די ג 16. והיה כאשר מת גרעון וישובו בני ישראל וזנו אחרי הבועלים ושימום להם בעל ברית לאלהיהם: שופטים ח לג 17. לא האכל עליי תחון שבעת ימים האכל עליי מצות להם עני בי בחפזן יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום שאתך מארץ מצרים כל ימי חייך: דברים טו ג 18. לכן הזה ימים באים נאם יי ולא יאמרו עוד חי יי אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים: ירמיהו כג ז 19. ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל: בראשית לה י

מאימתי פרק ראשון ברכות

כחיורא. שצט ציד אדם וחוצטו כלפי מטה צבת אחת: זקוף **כחיויל**. צנחת ראשו תחלה ואח"כ גופו שלא תראה כריעתו עליו כמשוי: **כחיויל**. כנחש הזה כשהוא זוקף עצמו מגביה הראש תחלה וזוקף מעט מעט: **המלך הקדוש**. מעט מעט:

לשפוט את העולם: **המלך המשפט**. כמו מלך המשפט. כמו נושאי הארון הצרית (יהושע ג) כמו ארון הצרית. וכן המסגרות המכוונות (מלכים ז טו) שהוא כמו מסגרות המכוונות. וכן העמק הפגרים (ירמיה לא) כמו עמק הפגרים: ה"ג **ואם תלמיד חכם הוא ולריך לרחמים לריך שיחלה עצמו עליו**. אם ת"ח הוא זה שזרין לרחמים לריך שיחלה חזירו עצמו עליו: **צחלוטס**. על דואג ואחיטופל הוא אומר שהיו ת"ח: **למען תזכרי וזושט**. סיפיה דקרא צכפרי לך את כל אשר עשית: **גם בתלומות גם צנציאים**. ולא ל"ל גם צאורים [לפי שנתצייט ממנו שלא יאמר לו אתה גרמת לעמך שלא נענית צאורים ותומים לפי שהרגת את הכהנים: ורצנן. סברי מהכא שמעינן דאחילו לו: **והוקענוס**. גצונוס אמרו לדוד צוקף ימיו שהיה רעז ג' שנים וישאל דוד צה' ויאמר ה' אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגצונוסי [שהרג את הכהנים שהיו מספקיים לגצונוס לחס ומיס שהגצונוס נחנס יהושע חוטבי עזיס ושאזי מיס למנחם [ויאמר דוד אל הגצונוס וצמה אכפר לכס וזכרו את נחמל ה' וסס אמרו לו יתן לנו שצעה אנשים מצניו והוקענוס בגצנת שאול וצת קול ילאה וסיימה אחריהם צחיר ה' דודאי סס לא אמרו צחיר ה' שהרי לגנותו היו כזאין ולא לכדודו: **פרשט רבינ**. אל תקח מאתו נשך ותצרית וגו' (ויקרא סה) וסמקן ליה יציאת מצרים: **ופרשט משקנוס**. אצני דקד וגו' (ויקרא טז) סיפיה דקרא אשר הוצאתי אתכם וגו': **כרע שכת** דדמי לצשכנך וצקומן שהקדוש צ"ה שומרנו צשכנו וצקומנו לשכנ שלים ושקטים כלרי וכלציא: **ולימא האי פסוקא**. וליכא טווח צבור: **עול מצות**. ועשיתם את כל מצותי: **מינוס**. אותם [ההופכים טעמי המורה למדרש טעוט ואליל: וכן הוא אומר **אמר נכל נלנו אין אלהים**. ואין לך נכל מן ההופך דברי אלהים חיים: **מתנני' מוזכרין יואיס מצרים בלילות**. פרשת לילית כק"ש ואצ"פ שאין לילה זמן לילית דכתיב וראיתם אותו וזכרתם [עול מצות דכתיב וגו' יציאת מצרים דכתיב וגו' אשר הוצאתי וגו' אלא דעת מינים הרהור עבירה והרהור ע"ז מגלן דתניא אחרי לבבכם זו מינות וכן הוא אומר ”ואמר נבל בלבן אין אלהים אחרי עיניכם זה הרהור עבירה שנאמר ”וַיֹּאמֶר שְׁמֹשׁוֹן אֶל אֲבִיו אוֹתָהּ קַח לִי כִי הִיא יִשְׂרָה בְּעֵינֵי אוֹתָם זוּנִים זֶה הִרְהוֹר ע"ז” וכן הוא אומר ”וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי הַבַּעֲלִים: מִתַּנְי” מְזֻכָּרִין יציאת מצרים בלילות א"ר אלעזר בן עזריה [הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה [בן זומא שנא' ”למען תזכור את יום שאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ימי הימים כל ימי חייך הלילות והכ"א ימי חייך העוה"ז [כל להביא לימות המשיח [הנה ימים באים וגו' אלא אמר להם בן זומא לחכמים וכי מוזכרין יציאת מצרים לימות המשיח והלא כבר נאמר ”והנה ימים באים וגו' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדרתים שם אמרו לו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכויות עיקר ויציאת מצרים טפל לו כיוצא בו אתה אומר ”לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך לא

מחנה ישראל יתן יי ביד פלשתים: שמואל א כח יט . 8. יתן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום לוי בגבעת שאול בחיר יי ויאמר המלך אני אתן: שמואל ב כא ו 9. אל מוציאם ממצרים כותעפת ראם לה: במדבר כג כב 10. לרע שכם בארי וכלביא מי יקימנו מברכין ברוך ואיריך ארור: במדבר כד כט 11. והיה לכם ליציאת וראיתם אותו חזקתם את כל מצות יי ונשייתם אותו ולא תחרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם ונים אחריהם: במדבר טו לט 12. דבר אל בני ישראל ואמרת אלכם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לזרזתם ותתנו על ציצת הכנף פתול תכלת: במדבר טו לח 13. אני יי אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים: אני יי אלהיכם: במדבר טו טא 14. למנצח לרוד אמר נבל בלבן אין אלהים וחסיתו התעבדו עליה אן עשה טוב: תהלים די א 15. ויאמר לו אביו ואמנו האין בבנות אחיך ובכל עמי אשה בי אתה חולך לקחת אשה מפלשתים הערלים ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני: שופטים די ג 16. והיה כאשר מת גרעון וישובו בני ישראל וזנו אחרי הבועלים ושימום להם בעל ברית לאלהיהם: שופטים ח לג 17. לא האכל עליי תחון שבעת ימים האכל עליי מצות להם עני בי בחפזן יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום שאתך מארץ מצרים כל ימי חייך: דברים טו ג 18. לכן הזה ימים באים נאם יי ולא יאמרו עוד חי יי אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים: ירמיהו כג ז 19. ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל: בראשית לה י

מסורת הש"ס

א (ואלהים) ז (ועיובין ג:ג) א גי מהרש"א הן עם כלביא יקום עד יאכל טרף וז"ה כדאי בתחומא, ד (ומענית פו: מגילה כב), א (פי"א ששה, ו) ספרי פ' ראה, ו) ולקמן כח, ח) מילתא פרשת צא פ' ט"ז, ט) דפסוקי אמרי לוי מחיך, י) מילתא שם מוספתא פ"א ה"י, ט) גפ"א כו א איתא ולא עניה ה' גם בתלומות גם צאורים גם צנציאים, ט) גפ"צ כח, ט) כפ"א: תלמודי הערלי, ו) נמצדכר טו, ט) ט"ז לר"מ,

ⓘ

הגהות הב"ח

א (ב) ט"ז פ"ח הוא גרריך ד'המיום לרין שחלה: (ג) רש"י צ"ח וסוקעטס וי' מים למנח ויקרא הודוך להבטונים ויאמר הוד אל הגבטונים מה אנשה לכם וכוהא אכפר ודכרי: א (א) תוב' ד' ר"י כרע וי' אסר וי' פ"י לא סגי:

ⓘ

גליון הש"ס

תוב' ד"ה ברע בו' שגיבה בו. פי' מוס' לקמן ל"א פ"א ד"ה ומנולא:

תוב' ד"ה והלברא בו' מחזירין אותו. עיין מוס' לקמן על פ"א ד"ה תלמיט:

ⓘ

רב ניסים גאון

זה ששנינו אמר רבי אלעזר (ב עזריא) ונזוהיה הרי אני כבן שבעים שנה. מפרשא מילתיה בפרק תפלת השחר (דף כח) במשנה שהיה בין רבן גמליאל ור' יהושע בעת שהספיטו חכמים להעביר את רבן גמליאל מגדולתו ולהצדיק תחתיו את ר' אלעזר בן עזריה אמר והא בר תמסירי אנא וליא לי חזיראואת ארדחיש ליה ניסא והדור ליה תמסירי דאורי חזיראואת ויהיו דחנן אמר ר' אלעזר בן עזרי' הריני כבן יי שנה ולא בן שבעים:

ⓘ

תורה אור השלם

1. ויגבה יי בציאות במשפט והאל הקדוש נקדש בציאות:

2. גם אבני חלילה לי מטאטא לוי מחדול להתפלל בעדכם ודחורתי אתכם בדרך הטהרה והישרה:

3. כי קשרתם בלבכם עליי ואין גלה את אונן בברית בני עם בני ישי ואין חלה מבם עליי וגלה את אונן פי הקים בני את עבדי עליי לארבע כיום הנה:

4. ואני בציאות נפש שק ענתי בצום נפש והתפלתי על זיךי תשובו: תהלים לה יג

5. למען תזכיר ובשת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית נאם אנני אלהים: יחזקאל טו טג 6. ויאמר שמואל אל

שאול לקח הרגותני להעלות אתי ויאמר שאול צר לי מאד פלשתים נלחמתי וי' ואלהים סר מעלי ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם ביד הנחמות ואקרא לך להודיעני מה אעשה: שמואל א כח טו

7. ויתן יי גם את ישראל עקף ביד פלשתים ומחר אתה ובניך עמי את

8. יתן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום לוי בגבעת שאול בחיר יי ויאמר המלך אני אתן: שמואל ב כא ו 9. אל מוציאם ממצרים כותעפת ראם לה: במדבר כג כב 10. לרע שכם בארי וכלביא מי יקימנו מברכין ברוך ואיריך ארור: במדבר כד כט 11. והיה לכם ליציאת וראיתם אותו חזקתם את כל מצות יי ונשייתם אותו ולא תחרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם ונים אחריהם: במדבר טו לט 12. דבר אל בני ישראל ואמרת אלכם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לזרזתם ותתנו על ציצת הכנף פתול תכלת: במדבר טו לח 13. אני יי אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים: אני יי אלהיכם: במדבר טו טא 14. למנצח לרוד אמר נבל בלבן אין אלהים וחסיתו התעבדו עליה אן עשה טוב: תהלים די א 15. ויאמר לו אביו ואמנו האין בבנות אחיך ובכל עמי אשה בי אתה חולך לקחת אשה מפלשתים הערלים ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני: שופטים די ג 16. והיה כאשר מת גרעון וישובו בני ישראל וזנו אחרי הבועלים ושימום להם בעל ברית לאלהיהם: שופטים ח לג 17. לא האכל עליי תחון שבעת ימים האכל עליי מצות להם עני בי בחפזן יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום שאתך מארץ מצרים כל ימי חייך: דברים טו ג 18. לכן הזה ימים באים נאם יי ולא יאמרו עוד חי יי אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים: ירמיהו כג ז 19. ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל: בראשית לה י

